

FIIA 12/2013

COMMENT

Jyrki Kallio
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Viekö kommunistinen puolue Kiinan takaisin Maon aikaan? > Kiinan uusi johto vaalii yhtenäisyyttä eikä salli minkäänlaisen toisinajattelun haastaa asemaansa

Maailmanpolitiikan ja -talouden epävarmuudet edellyttävät Kiinalta uudistuksia ja kasvavaa avoimuutta niin kotimaassa kuin kansainvälisellä areenalla. Näyttää kuitenkin siltä, että pakonomainen pyrkimys ylläpitää vakautta ja yhtenäisyyttä heikentää puoluejohdon päätöksentekokykyä.

Kiinan kommunistisen puolueen 18. puoluekokouksesta on kulunut vuosi. Xi Jinping on toiminut siitä saakka puoluejohtajana ja puoli vuotta presidenttinä. Nyt alkaa paljastua, millainen hänen valtakautensa tulee olemaan. Ne, jotka ovat odottaneet Kiinan siirtyvän liberalisempaan suuntaan taloudessa ja politiikassa, joutunevat pettymään. Vaikka puolueen retoriikassa on ollut pehmeitäkin sävyjä esimerkiksi ”Kiinan unelmista” puhuttaessa, läpikäyvä teemana on yhtenäisyyden säilyttämisen tärkeys.

Presidentti Xi teki vastikään kolmannen ulkomaille suuntautuneen kiertomatkinsa, joka vei hänet paitsi G20-maiden kokoukseen Moskovassa, myös Keski-Aasian valtioihin. Matkan aikana solmitut energiantoimitussopimukset osoittavat, että Keski-Aasian maat ovat Kiinalle taloudellisesti merkittäviä.

Matkan poliittinen merkitys oli yhtä suuri. Shanghain yhteistyöjärjestö (SCO) on Kiinalle tärkeä niin ulkopoliittisena kuin sisäpoliittisena työkaluna. Vierailun viimeisessä kohteessa Kirgisiassa isäntämaa ja Kiina vakuuttivat yhteistä tahtoaan taistella kolmea vaaraa – uskonnollisia ääriliikkeitä, etnistä separatismia ja kansainvälistä terrorismia – vastaan. Tämä oli viittaus Kiinan luoteisosassa sijaitsevan Sinkiangin

etnisistä ristiriidoista ja itsenäisyysmielisyydestä kumpuaviin kahnauksiin. Samanlainen rauhattomuus vaivaa myös Tiibetiä.

Kiinan hallituksella on sekä käytännölliset että aatteelliset syynsä siihen, miksi alueellisen yhtenäisyyden turvaaminen on sille niin tärkeää.

Ensinnäkin strategisesti merkittävien raja-alueiden epävakaus voi vaarantaa maan turvallisuuden. On myös kuviteltavissa, että muutkin, erityisesti rannikon rikkaat maakunnat, ryhtyisivät vaatimaan nykyistä suurempaa vapautta, jos raja-alueille myönnettäisiin todellinen autonomia nykyisen nimellisen itsemääräämisoikeuden sijaan.

Toiseksi kommunistien valtaannousua siivitti lupaus tehdä lopun vuosisadan jatkuneesta hajaannuksesta ja sekasorrosta. Sen lupauksen puolue on täyttänytkin, lukuun ottamatta vielä ratkaisuaan odottavia ongelmia, kuten Etelä-Kiinan meren aluekiistoja ja Taiwanin asemaa tosiasiallisesti Kiinasta erillisenä poliittisena alueena. Niin kauan kun nämä ongelmat ovat piikkeinä puolueen lihassa, hallitus ei kykene osoittamaan joustavuutta missään yhtenäisyyteen liittyvissä kysymyksissä.

Chongqingin entisen puoluejohtajan Bo Xilain saama poikkeuksellinen ankara tuomio kertoo siitä,

että kommunistinen puolue ei salli minkäänlaisen toisinajattelun haastaa asemaansa. Tuomion nimellinen syy, korruptiosyytökset, on toissijainen.

Bon vallasta suistumista ei kuitenkaan pidä tulkita puolueen ”vasemmistolaisen” siiven eli vanhan kaartin kommunistien tappioksi. Bota ei voi yksiselitteisesti lukea vasemmistolaiseksi, vaikka hän koksikeli vanhan kaartin kommunisteja maolaisvaikutteisilla poliittisilla kampanjoillaan. Sitä paitsi Xi Jinping on viimeaikaisissa puheissaan viljellyt niin paljon maolaisia käsitteitä, että vasemmistolaisilla on oletettavasti edelleen vaikutusvaltaa puolueessa. Xi on esimerkiksi vaatinut ”ideologisen puhdistuskampanjan” aloittamista ja puhunut ”joukkolinjasta” keinona saattaa puolue lähemmäksi kansan syviä rivejä.

Kiinan valtiolliset tiedotusvälineet ovat hyökänneet ”länsimaistamispyrkimyksiä” vastaan, viranomaiset ovat julistaneet sodan internetissä tapahtuvaa huhujen lietsontaa vastaan, ja yliopistoja on kielletty opettamasta ”yleismaailmallisia arvoja”.

Xi Jinping on julistanut, että puolueen pitää herättää uudelleen henkiin ”neljä peruseriaatettaan” eli kansan demokraattisen diktatuurin, sosialistisella tiellä pysymisen,

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

kommunistisen puolueen johto-
aseman sekä marxismi-leninismiin
ja Mao Zedongin opin turvaamisen.
Nykyisessä poliittisessa ilmapiirissä
on kaikuja entisen puoluejohtajan
Jiang Zeminin ajoista, ja Jiang onkin
yksi vanhan polven taustavaikutta-
jista.

Tällainen retoriikka antaa Xin
aiemmillle puheille kansallisesta
heräämisestä pelottavan vivahteen.
Kiinan unelmien toteutumisen kaksi
merkkipaalua ovat kommunistisen
puolueen perustamisen satavuotis-
juhla vuonna 2021 ja kansantasa-
vallan perustamisen satavuotisjuhla
vuonna 2049. Puolue ei anna min-
kään heiluttaa venettä, jonka kurssin
se yksin haluaa määrittää.

Maailmalla odotetaan Kiinan
panosta Syyrian kriisiin ja muiden
polttavien kansainvälisten ongel-
mien ratkaisuun. Ikävä kyllä Kiinan
johto vaikuttaa liian uppoutuneelta
sisäisen vakauden ylläpitämiseen
voidakseen panostaa maan rajojen
ulkopuolisiin haasteisiin vastaami-
seen. Poikkeuksena tästä säännöstä
ovat asiat, joiden taustalla on maan
raaka-aineiden saannin turvaaminen
tai pyrkimys toimia Yhdysvaltain
suurvaltapoliittisena vastapaino-
na Aasiassa, sekä puolueen valta-
aseman oikeutukseen ja kansansuo-
sioon liittyvät kysymykset, kuten
saarikiistat Japanin kanssa.

Myös Kiinan ulkopuolisten
toimijoiden voidaan sanoa sitoutu-
neen ylläpitämään Kiinan vakautta,
sillä maailmalla tunnutaan yleisesti
hyväksyttävän Kiinan hallituksen
mantra, jonka mukaan vain vakaus
voi taata talouskehityksen jatkumi-
sen.

On mahdollista, että Kiinan uusi
johto muuttaa vähittäin linjaansa
sitä mukaa, kun sen valta-asema
muodostuu riittävän vahvaksi. Ei
kuitenkaan liene todennäköistä, että
mikään muuttuu ennen vuoden 2017
puoluekokousta, jolloin politbyroon
pysyvän komitean vanhimpien jä-
senten tulisi jättäytyä eläkkeelle.

On toki myös mahdollista, että
retoriikka jää jälleen kerran pelkäksi
retoriikaksi, eikä Kiina ole todelli-
suudessa vetäytymässä takaisin
maolaisuuden varjoihin. Kiinan uusi
johto näyttää kuitenkin seuraavan
ikivanhoja toimintaperiaatteita,
joiden ytimenä on itseisarvoinen
yhtenäisyyden säilyttäminen. Kiinan
keisarin uusien vaatteiden alta pal-
jastuu alaston valta.